ความเห็นส่วนตน

ของ นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๖ **เรื่องพิจารณาที่ ๒/๒๕๖๖**

วันที่ ๔ เดือน ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง

\- ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

ประเด็นที่ ๑ การวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง เป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖) หรือไม่

ประเด็นที่ ๒ การสั่งให้นับคะแนนใหม่หรือการสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๖ เป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖) หรือไม่

ประเด็นที่ ๓ การใช้อำนาจแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๒๐ เป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖) หรือไม่

ความเห็น

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของผู้ร้องกรณีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ผู้ร้อง ซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๒ ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีหน้าที่และอำนาจในการจัดหรือ

ดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติรวมทั้งควบคุมดูแลการเลือกตั้งและการเลือกดังกล่าวให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและควบคุมดูแลการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้มีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวนได้ตามที่จำเป็นหรือที่เห็นสมควร นอกจากนั้นยังมีอำนาจในการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. ๒๕๖๔ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “นอกจากหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ด้วย (๑) หน้าที่และอำนาจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายอื่น (๒) ออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายอื่น ...” มาตรา ๒๗ วรรคสอง บัญญัติว่า “การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเลือกตั้งภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการ กับให้มีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดการเลือกตั้ง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงานในการเลือกตั้ง” และวรรคสาม บัญญัติว่า “ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจควบคุมดูแลการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามหน้าที่และอำนาจที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และกฎหมายอื่น” ผู้ร้องจึงมีหน้าที่และอำนาจที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง (๑) และ (๒) และมาตรา ๒๗ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้โดยตรง สำหรับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อใช้บังคับกับการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ร้องใช้อำนาจเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็น ๓ ส่วน คือ อำนาจในการวินิจฉัยเพื่อควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เช่น การแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา ๒๐ มีอำนาจสั่งให้ยุติหรือระงับการกระทำของข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ

เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐกระทำการใด ๆ โดยมิชอบด้วยหน้าที่และอำนาจอันเป็นการกลั่นแกล้งผู้สมัครใด หรือดำเนินการใด ๆ ที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครใด ๆ ตามมาตรา ๓๔ การวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งและการสั่งถอนชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๕๕ และมาตรา ๕๖ หรือการสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ ตามมาตรา ๑๐๓ หรือการสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่ ตามมาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๖ เป็นต้น เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดกรอบระยะเวลาแต่ละขั้นตอนไว้ หากไม่ดำเนินการตามกรอบระยะเวลาดังกล่าว การดำเนินการนั้น ๆ อาจไม่ชอบด้วยกฎหมายและส่งผลกระทบต่อการจัดการเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งครบวาระ หรือภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นใดนอกจากครบวาระ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๑ ทันที ผู้ร้องจึงมีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นแล้วในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศตามมาตรา ๕๒ ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร ในการนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยโดยเร็ว และให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยนั้น” และวรรคสอง บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์และความสะดวกรวดเร็วในการรับคำร้องและวินิจฉัยกรณีตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบอำนาจให้คณะบุคคลพิจารณาและวินิจฉัยเบื้องต้นเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดก็ได้” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นกรณีที่ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อผู้ร้องภายในสามวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัครและให้ผู้ร้องมีคำวินิจฉัยโดยเร็ว ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่จัดการเลือกตั้งภายใต้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร การเลือกตั้งสมาชิกสภาเมืองพัทยาและนายกเมืองพัทยา ผู้ร้องได้ใช้อำนาจในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ ดังกล่าว แต่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งโต้แย้ง

ต่อการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ร้อง และได้ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดี เช่น ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ นางสาวสุนิสสา ทองศรี ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลประโคนชัย ได้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๓ แผนกคดีเลือกตั้ง และศาลอุทธรณ์ภาค ๓ มีคำสั่งโดยสรุปว่า “ส่วนกรณีตามคำร้องอุทธรณ์ของผู้ร้องเป็นเรื่องที่ผู้ร้องไม่มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้สมัคร พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ ไม่ได้ให้ผู้ร้องมีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจได้ ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำวินิจฉัยของผู้ร้องที่ ๑๔๕/๒๕๖๔ ต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ที่ผู้ร้องอุทธรณ์อ้างเหตุต่าง ๆ มาในคำร้องอุทธรณ์นั้น ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ จึงไม่อาจวินิจฉัยได้ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องอุทธรณ์ของผู้ร้องไว้พิจารณา ต่อมานางสาวสุนิสสา ได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ขออุทธรณ์คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ซึ่งศาลฎีกา แผนกคดีเลือกตั้ง พิพากษายืนตามคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค ๓ แผนกคดีเลือกตั้ง และในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี นายวสุ ผันเงิน ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๑ แผนกคดีเลือกตั้ง ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค ๑ แผนกคดีเลือกตั้ง มีคำสั่งว่า ผู้ร้องเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๑๐) กรณีหาได้มีบทบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ที่จะรับพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยดังกล่าวของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้อง ให้จำหน่ายคดีของผู้ร้องออกจากสารบบความของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ ไม่มีบทบัญญัติใดที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของผู้ร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจ หรือศาลฎีกา แต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างไปจากพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๖ วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “การอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคให้เป็นที่สุด การอุทธรณ์ดังกล่าวไม่เป็นเหตุให้ระงับหรือชะลอการเลือกตั้ง และให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคพิจารณาวินิจฉัยให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้ง” บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคให้เป็นที่สุด แต่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ มิได้กำหนดให้คำวินิจฉัยของผู้ร้องให้เป็นที่สุดและถือเป็นยุติเหมือนกับคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หรือ

ศาลอุทธรณ์ภาคดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่เป็นการใช้อำนาจวินิจฉัยเพื่อให้การจัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นและควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งมีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายอื่นบัญญัติ ถือเป็นการใช้อำนาจโดยตรงของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖) สำหรับการสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่และสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๕ กำหนดให้ผู้ร้องสั่งให้นับคะแนนใหม่ หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ หากปรากฏว่าผลการนับคะแนนเลือกตั้งมีจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ตรงกับจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ใช้ออกเสียงลงคะแนน และมาตรา ๑๐๖ ที่กำหนดให้ผู้ร้องสั่งให้นับคะแนนใหม่เพื่อตรวจสอบการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในกรณีที่มีผู้ร้องเรียนโดยมีหลักฐานตามสมควรว่าการนับคะแนนเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ผู้ร้องมีอำนาจที่จะสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ได้ทันที หากปรากฏว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งโต้แย้งต่อการสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ของผู้ร้อง โดยได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อตรวจสอบการสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่ หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ จะทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ร้องในการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มิได้กำหนดให้มีกระบวนการใด ๆ ที่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งโต้แย้งคำสั่งของผู้ร้องตามมาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๖ ได้ ทั้งไม่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ตรวจสอบการสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ของผู้ร้องได้ คำสั่งของผู้ร้องจึงถือว่าเป็นที่สุดเป็นที่ยุติเสร็จสิ้นตามผลของกฎหมายเนื่องจากคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งที่อยู่ในช่วงเวลาก่อนประกาศผลการเลือกตั้งเป็นอำนาจเสร็จเด็ดขาดของผู้ร้องตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบเบื้องต้นแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่าผลการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ประกาศผลการเลือกตั้งนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ไม่ว่าจะมีผู้ร้องเรียนกล่าวโทษหรือไม่ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนให้แล้วเสร็จและประกาศผลการเลือกตั้ง หรือจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือดำเนินการอื่นที่จำเป็น แล้วแต่กรณี โดยเร็ว แต่ต้องไม่ช้ากว่าหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง” ผู้ร้องจะต้องนำผลการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือผลออกเสียงลงคะแนนใหม่มาใช้ประกอบการประกาศผลการเลือกตั้ง กรณีดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจวินิจฉัยเพื่อควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมเป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยตรงเสร็จเด็ดขาดในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แต่มีผู้โต้แย้งต่อการใช้อำนาจเสร็จเด็ดขาดของผู้ร้อง

ในการสั่งให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครรังสิต เขตเลือกตั้งที่ ๒ หน่วยเลือกตั้งที่ ๙ ตามคำฟ้องศาลปกครองกลาง คดีระหว่าง ร้อยตำรวจเอก ตรีลุพธ์ ธูปกระจ่าง ผู้ฟ้องคดี ผู้ร้อง ผู้ถูกฟ้องคดี คดีหมายเลขดำที่ ๗๘๖/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่สั่งให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครรังสิต เขตเลือกตั้งที่ ๒ หน่วยเลือกตั้งที่ ๙ ใหม่ นอกจากนั้น การแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ในการแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้จัดให้มีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งใกล้เคียงกันมากที่สุด และพื้นที่ของแต่ละเขตเลือกตั้งต้องติดต่อกัน เว้นแต่ตามสภาพพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ไม่อาจแบ่งเขตเลือกตั้งให้มีพื้นที่ติดต่อกันได้ จะกำหนดให้เขตเลือกตั้งมีพื้นที่ไม่ติดต่อกันเท่าที่จำเป็นก็ได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการกำหนดเขตเลือกตั้ง จะใช้แนวถนน ตรอก ซอย หรือแยก คลอง หรือแม่น้ำเป็นแนวเขตของเขตเลือกตั้งก็ได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “การแบ่งเขตเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด” ซึ่งผู้ร้องได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งไว้ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ หมวด ๒ เขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้ง ส่วนที่ ๑ เขตเลือกตั้ง และส่วนที่ ๒ เขตเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ตั้งแต่ข้อ ๑๒ ถึงข้อ ๑๔ โดยข้อ ๑๓ ได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของผู้ร้อง ข้อ ๑๔ กำหนดให้ผู้ร้องเป็นผู้พิจารณาเกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งและประกาศการแบ่งเขตเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๒๐ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ แต่มีผู้โต้แย้งการแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ร้องโดยยื่นหนังสือต่อผู้ร้อง เช่น กรณีหนังสือการคัดค้านการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดพะเยา ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๓ โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพะเยาส่งหนังสือคัดค้านการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเวียงลอ รายนายสมพิศ แสงศรีจันทร์ และหนังสือขอให้ทบทวนการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลศรีดอย รายนายปริญญา จันทร์ตะละ เป็นต้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ร้องในการใช้อำนาจตามกฎหมาย บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดกระบวนการใด ๆ ที่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดสามารถโต้แย้งต่อการแบ่งเขตเลือกตั้งตามที่ผู้ร้องดำเนินการตามมาตรา ๒๐ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ร้องมีหน้าที่จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้

จัดการเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งครบวาระ หรือภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นใดนอกจากครบวาระ แต่มีผู้โต้แย้งการใช้อำนาจดังกล่าวของผู้ร้องในการใช้อำนาจตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินสามคน ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๐ โดยฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อโต้แย้งการใช้อำนาจดังกล่าวของผู้ร้อง และศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วตามคำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ ฟ. ๒๘/๒๕๕๐ คดีหมายเลขแดงที่ ฟ. ๓๒/๒๕๕๐ พิพากษาว่า การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่นไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือกรณีการแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มีผู้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองโต้แย้งการใช้อำนาจดังกล่าวของผู้ร้อง ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วตามคำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ ฟ. ๗๗/๒๕๕๓ คดีหมายเลขแดงที่ ฟ. ๑๑๑/๒๕๕๖ และคดีหมายเลขดำที่ ฟ. ๗๖/๒๕๕๓ คดีหมายเลขแดงที่ ฟ. ๑๑๒/๒๕๕๖ พิพากษาว่า การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น ผู้ร้องจึงมีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่และการสั่งให้เลือกตั้งใหม่ และการแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ มาตรา ๑๐๕ มาตรา ๑๐๖ และมาตรา ๒๐ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว และเป็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย อีกทั้งมีกรณีอื่น ๆ ที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือบุคคลโต้แย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจของผู้ร้อง ฟ้องคดีต่อศาลปกครอง และคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาอีก ๖ เรื่อง ได้แก่ (๑) นายพีรพล กนกวลัย ผู้ฟ้องคดี ขอให้ศาลปกครองกลางเพิกถอนคำวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ร้องในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร คดีหมายเลขดำ ที่ ๘๖๕/๒๕๖๕ คดีหมายเลขแดงที่ ๑๕๖๑/๒๕๖๕ (๒) นายไกรเดช บุนนาค ผู้ฟ้องคดี ขอให้ศาลปกครองกลางเพิกถอนคำวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ร้อง ในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร คดีหมายเลขดำที่ ๙๔๗/๒๕๖๕ (๓) นายอดุลย์ แห้วเพ็ชร ผู้ฟ้องคดี ขอให้ศาลปกครองนครสวรรค์สั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอุทัยธานี ผู้ถูกฟ้องคดี ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ กรณีที่ผู้ร้องมีมติไม่รับคำร้องของผู้ฟ้องคดีไว้พิจารณาในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี คดีหมายเลขดำที่ ๖๗/๒๕๖๕ (๔) นายยุรัตน์ ใยพันธ์ ผู้ฟ้องคดี ขอให้ศาลปกครองอุดรธานีสั่งให้มีการตรวจนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๕ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภา

องค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ญจันทร์ อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร คดีหมายเลขดำที่ ๔๙/๒๕๖๕ (๕) ร้อยตำรวจเอก ตรีลุพย์ ธูปกระจ่าง ผู้ฟ้องคดี ขอให้ศาลปกครองกลางมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งของผู้ร้องที่สั่งให้ลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครรังสิต เขตเลือกตั้งที่ ๒ หน่วยเลือกตั้งที่ ๙ ใหม่ คดีหมายเลขดำที่ ๗๘๖/๒๕๖๔ และ (๖) นางสาวรุ่งนภา สุทธาชีพ ผู้ฟ้องคดี อุทธรณ์คำสั่งศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและจำหน่ายคดีออกจากสารบบความต่อศาลปกครองสูงสุด กรณีการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลวังกะ เขตเลือกตั้งที่ ๑ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และการประกาศรับสมัครผู้ฟ้องคดีเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล คำร้อง คร. ๒๕๕/๒๕๖๔ คำสั่งที่ คร. ๔๖๓/๒๕๖๔

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ (๑) จัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ (๒) ควบคุมดูแลการเลือกตั้งและการเลือกตาม (๑) ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และควบคุมดูแลการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อการนี้ ให้มีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวนได้ตามที่จำเป็นหรือที่เห็นสมควร (๓) เมื่อผลการสืบสวนหรือไต่สวนตาม (๒) หรือเมื่อพบเห็นการกระทำที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า การเลือกตั้งหรือการเลือกตาม (๑) มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ให้มีอำนาจสั่งระงับยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการเลือกตั้งหรือการเลือก หรือการออกเสียงประชามติ และสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้ง เลือก หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วย หรือทุกหน่วย ... (๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่และอำนาจของผู้ร้องในการบริหารจัดการการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยเฉพาะการบริหารจัดการการเลือกตั้งและประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และประกาศผลการออกเสียงประชามติ รวมทั้งมีหน้าที่และอำนาจควบคุมการเลือกตั้ง และมีอำนาจในการสืบสวนหรือไต่สวนผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นอำนาจเด็ดขาดของผู้ร้องซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้ง และชี้ขาดได้เองเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๒/๒๕๔๖ ที่วินิจฉัยว่า การใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ร้องในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง (๓) เป็นการใช้อำนาจดั่งเป็นอำนาจตุลาการที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดได้นั้น เพราะเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้ง ชี้ขาดได้เองเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม การที่

ผู้ร้องใช้อำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง เป็นลักษณะการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญอันมีผลให้การวินิจฉัยชี้ขาดของผู้ร้องที่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง (๓) ถือเป็นยุติ มิใช่เป็นการใช้อำนาจทางบริหารหรือทางปกครอง การใช้อำนาจของผู้ร้องจึงไม่ถือเป็นการใช้อำนาจทางปกครองที่จะถูกตรวจสอบได้โดยศาลปกครอง แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยดังกล่าวในช่วงเวลาที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ยังมีผลใช้บังคับ แต่ก็สอดคล้องกับอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองในปัจจุบันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “อำนาจศาลปกครองตามวรรคหนึ่ง ไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรอิสระซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรอิสระนั้น ๆ” เนื่องจากผู้ร้องเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๒ ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ตั้งแต่มาตรา ๒๒๒ ถึงมาตรา ๒๒๗ ผู้ร้องมีหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ ดังกล่าว เกี่ยวกับการจัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ ควบคุมดูแลการเลือกตั้งและการเลือกดังกล่าวให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ควบคุมดูแลการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวนได้ตามที่จำเป็นหรือที่เห็นสมควร หากผลการสืบสวนหรือไต่สวนหรือเมื่อพบเห็นการกระทำที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ร้องมีอำนาจสั่งระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการเลือกตั้งหรือการเลือก หรือการออกเสียงประชามติ และสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้ง เลือก หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยหรือทุกหน่วย และมีอำนาจสั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นกระทำการหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นที่มีลักษณะเป็นการทุจริตหรือทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือกไม่เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามกฎหมาย กับมีหน้าที่และอำนาจอื่นตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายด้วย หากปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งหรือการเลือกนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้ร้องมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้น ถ้าผู้กระทำการนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ผู้ร้องมีอำนาจสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๔) คำสั่งนี้ให้เป็นที่สุดตามมาตรา ๒๒๕ แต่หากเป็นช่วงเวลาภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดกระทำการทุจริต

ในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง ได้ทำให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ชัดเจนว่า การสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นอำนาจของศาลฎีกา และได้รับการบัญญัติให้เป็นอำนาจของศาลฎีกามาตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แล้ว ดังความตอนหนึ่งในการจัดตั้งแผนกคดีเลือกตั้งขึ้นในศาลฎีกาว่า “สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่ตำแหน่งโดยการเลือกตั้งจากประชาชน และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๔/๑ กำหนดให้ศาลฎีกามีบทบาทเข้าไปพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และการพิจารณาและวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ทั้งยังให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งดังกล่าว ... เมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ใช้บังคับ ในมาตรา ๒๑๙ วรรคสาม กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในปี ๒๕๕๐ ประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ และได้ออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการเพิกถอนสิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ หลังจากมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ และการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๑ คดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ขอให้มีการเลือกตั้งใหม่ และการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เข้ามาสู่ศาลฎีกาอย่างต่อเนื่อง ... วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ มีประกาศของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง การจัดตั้งแผนกในศาลฎีกา (ฉบับที่ ๔) ข้อ ๓ กำหนดให้มีการจัดตั้งแผนกคดีเลือกตั้งในศาลฎีกาขึ้น มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑ เป็นต้นไป โดยมีอำนาจในคดีของศาลฎีกาเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง รวมทั้งคดีอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันตามที่ประธานศาลฎีกาจะได้กำหนด แผนกคดีเลือกตั้งในศาลฎีกาจึงมีมานับตั้งแต่นั้น ... จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงมีการจัดการเลือกตั้งและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นในปลายปี ๒๕๖๑ และเดือนมีนาคม ๒๕๖๒ ตามลำดับ สำหรับคดีเลือกตั้งที่ต้องมายื่นต่อศาลฎีกาตามรัฐธรรมนูญรวมทั้ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้แก่ คดีเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาโดยการเลือก แบ่งเป็นคดีที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครของผู้สมัครรับเลือกก่อนวันเลือก การดำเนินการการเลือกที่ไม่ชอบ และการเพิกถอนสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งของผู้สมัครหรือผู้มีสิทธิเลือก กรณีมีการเลือกที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ส่วนคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบ่งเป็นคดีที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง และการเพิกถอนสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนการเลือกตั้งของผู้สมัครหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และขอให้มีการเลือกตั้งใหม่กรณีมีการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือมีการทุจริตในการเลือกตั้ง” ส่วนการจัดตั้งแผนกคดีเลือกตั้งขึ้นในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค เป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง การจัดตั้งแผนกในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค (ฉบับที่ ๓) ข้อ ๓ กำหนดให้จัดตั้งแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค และมีอำนาจในคดีของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง รวมทั้งคดีอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันตามที่ประธานศาลอุทธรณ์และประธานศาลอุทธรณ์ภาคจะได้กำหนด มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑ พร้อมกับการจัดตั้งแผนกคดีเลือกตั้งขึ้นในศาลฎีกาดังกล่าว และเนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด กำหนดให้การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาในคดีเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ซึ่งต้องใช้ระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว และมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดให้การพิจารณาและวินิจฉัยของศาลฎีกาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งกำหนดให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจึงออกระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒ เป็นต้นมา นอกจากนั้น ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกายังได้ออกระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒ เป็นต้นมา

ประเด็นที่ ๑ การวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง เป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖) หรือไม่ เห็นว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศตามมาตรา ๕๒ ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร ในการนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยโดยเร็ว และให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยนั้น” โดยมาตรา ๕๒ บัญญัติให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบใบสมัคร เอกสาร หลักฐาน และค่าธรรมเนียมว่าครบถ้วนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่ครบถ้วน ให้คืนเอกสาร หลักฐาน และค่าธรรมเนียมทั้งหมดให้ผู้สมัครนั้นในทันที หากตรวจสอบแล้วปรากฏว่า ผู้สมัครได้ส่งใบสมัคร เอกสาร หลักฐาน และค่าธรรมเนียมครบถ้วนแล้ว ให้ออกหลักฐานการรับสมัครรับเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครนั้นเรียงตามลำดับการยื่นสมัคร และให้ทำสำเนาคู่ฉบับไว้เป็นหลักฐาน แล้วตรวจสอบความถูกต้องของการสมัครของผู้สมัคร และตรวจสอบว่าผู้นั้นมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ เมื่อเห็นว่าถูกต้องและผู้นั้นมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ประกาศรายชื่อผู้สมัครภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดรับสมัครไว้โดยเปิดเผย ณ ที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง หรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร ในประกาศรายชื่อผู้สมัคร ให้มีชื่อตัว ชื่อสกุล รูปถ่าย และหมายเลขประจำตัวของผู้สมัครที่จะใช้ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ตามระเบียบที่ผู้ร้องกำหนด และให้ปิดประกาศคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๐ ไว้ ณ ที่ปิดประกาศดังกล่าวด้วย การประกาศรายชื่อผู้สมัครดังกล่าวไม่เป็นการตัดอำนาจผู้ร้องที่จะดำเนินการตามมาตรา ๕๖ โดยมาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือได้รับแจ้งจากบุคคลใดว่า ผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยโดยเร็ว ถ้าความปรากฏหรือได้รับแจ้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน และถ้ามีหลักฐานตามสมควรว่าผู้สมัครผู้นั้นไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้สั่งถอนชื่อผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัคร” วรรคสาม บัญญัติว่า “การอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่มีเขตอำนาจ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคให้เป็นที่สุด” บทบัญญัติมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง ดังกล่าว กำหนดให้ผู้ร้องมีคำวินิจฉัยโดยเร็ว และให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตาม

คำวินิจฉัยของผู้ร้อง เนื่องจากการเลือกตั้งต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องตามกรอบระยะเวลาที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า ให้จัดการเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งครบวาระ หรือภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นใดนอกจากครบวาระ เว้นแต่ในกรณีของสมาชิกสภาท้องถิ่นถ้าวาระการดำรงตำแหน่งเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่จัดการเลือกตั้งก็ได้ และมาตรา ๑๗ ที่บัญญัติให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบเบื้องต้นแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่าผลการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ประกาศผลการเลือกตั้งนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖)

ประเด็นที่ ๒ การสั่งให้นับคะแนนใหม่หรือการสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๖ เป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖) หรือไม่ เห็นว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผลการนับคะแนนเลือกตั้งปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ตรงกับจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ใช้ออกเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง หากยังไม่ตรงกันอีกให้รายงานพร้อมเหตุผลต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ และนำส่งหีบบัตรเลือกตั้ง พร้อมวัสดุอุปกรณ์การเลือกตั้งแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมาย” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ตามวรรคหนึ่ง หากปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ตรงกับจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ใช้ออกเสียงลงคะแนน ให้สันนิษฐานว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบบัตรเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งอื่นทุกหน่วยหรือบางหน่วยตามที่เห็นสมควรด้วย ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๑๐๔ วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การตรวจสอบบัตรเลือกตั้งดังกล่าวด้วยโดยอนุโลม” วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งว่า การนับคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดหรือในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้งและนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ

การเลือกตั้งกำหนด แต่ทั้งนี้ต้องกระทำภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ประกาศผลการเลือกตั้ง" วรรคสี่ บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผลการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ตามวรรคสามเปลี่ยนแปลงผู้ได้รับเลือกตั้ง ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งเดิมพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งจากการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ และให้ผู้ได้รับเลือกตั้งใหม่ดำรงตำแหน่งเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ได้รับเลือกตั้งเดิม" มาตรา ๑๐๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับรายงานผลการนับคะแนนเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๒ แล้วเห็นว่าการเลือกตั้งและการนับคะแนนเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้รายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อประกาศผลการเลือกตั้ง" วรรคสอง บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีผู้ร้องเรียนโดยมีหลักฐานตามสมควรว่าการนับคะแนนเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นด้วยกับรายงานดังกล่าว ให้มีคำสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่ การนับคะแนนใหม่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด" วรรคสาม บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด มีเหตุอันควรสงสัยโดยมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีการฝ่าฝืนมาตรา ๖๕ หรือมีกรณีอื่นที่ทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้รายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยพลัน" วรรคสี่ บัญญัติว่า "เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานตามวรรคสาม หรือเมื่อมีกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีเหตุอันควรสงสัยโดยมีหลักฐานตามสมควรว่ามีการฝ่าฝืนมาตรา ๖๕ หรือมีกรณีอื่นที่ทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการไต่สวนโดยพลัน ถ้าผลการไต่สวนปรากฏว่ามีมูล ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ เว้นแต่การฝ่าฝืนหรือความไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรมดังกล่าวมิได้เกี่ยวข้องกับผู้ได้คะแนนในลำดับที่จะได้รับเลือกตั้ง ในกรณีเช่นนี้ให้ดำเนินการเพื่อให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดต่อไปโดยเร็ว" วรรคห้า บัญญัติว่า "เพื่อประโยชน์ในการหาความจริง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจไต่สวนครอบคลุมถึงการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่มิได้มีเหตุสงสัยดังกล่าวตามที่เห็นสมควรด้วย" อำนาจของผู้ร้องในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจในการสั่งระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วย หรือทุกหน่วย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๓) หากผู้กระทำการนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ผู้ร้องมีอำนาจสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวได้ตามมาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๔) และถือเป็นที่สุดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ คำสั่งของผู้ร้องที่สั่งให้นับคะแนนใหม่หรือการสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ที่แม้จะมิได้กระทบสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใด และมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้งน้อยกว่าคำสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมไว้ เป็นการชั่วคราวอันเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ร้องต้องมีคำสั่งให้นับคะแนนใหม่หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ วรรคสอง บัญญัติให้เป็นที่สุด และเนื่องจากการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรมและด้วยความรวดเร็ว คำสั่งของผู้ร้องที่สั่งให้นับคะแนนใหม่หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖)

ประเด็นที่ ๓ การใช้อำนาจแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๒๐ เป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖) หรือไม่ เห็นว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้จัดให้มีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งใกล้เคียงกันมากที่สุด และพื้นที่ของแต่ละเขตเลือกตั้งต้องติดต่อกัน เว้นแต่ตามสภาพพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ไม่อาจแบ่งเขตเลือกตั้งให้มีพื้นที่ติดต่อกันได้ จะกำหนดให้เขตเลือกตั้งมีพื้นที่ไม่ติดต่อกันเท่าที่จำเป็นก็ได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการกำหนดเขตเลือกตั้ง จะใช้แนวถนน ตรอก ซอย หรือแยก คลอง หรือแม่น้ำเป็นแนวเขตของเขตเลือกตั้งก็ได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “การแบ่งเขตเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด” เห็นว่า อำนาจของผู้ร้องในการแบ่งเขตเลือกตั้งนี้เป็นหน้าที่และอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการจัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรมด้วยความรวดเร็วและต่อเนื่องตามกรอบระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖)

อย่างไรก็ตามหน้าที่และอำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖) ดังกล่าว หาได้ทำให้ผู้ที่มีสิทธิจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากคำวินิจฉัยนั้นไม่สามารถใช้สิทธิต่อศาลภายหลังได้แต่อย่างใด โดยมีสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ บัญญัติคุ้มครองไว้ โดยศาลที่จะพิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความรวดเร็วและต่อเนื่องตามกรอบระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้น จึงเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามที่มีการจัดตั้งแผนกคดีเลือกตั้งขึ้นในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค

จึงมีความเห็นว่า การวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง การสั่งให้นับคะแนนใหม่หรือการสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๖ และการใช้อำนาจแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๒๐ เป็นการปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจอันเป็นที่สุดของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) และ (๖)

(นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ